

سی سال جابه‌جایی طبقات اجتماعی در ایران

سهراب بهداد و فرهاد نعمانی

<http://www.goftogu.com/article/2010/03/class-shift.html>

انقلاب سال ۱۳۵۷ در ایران نظم سیاسی موجود را واژگون کرد. مناسبات و نهادهای موجود اجتماعی را از هم گسیخت تا

دولت انقلابی بلافاصله پس از انقلاب، کارخانجات و بنگاه‌های تجاری بزرگ را ملی کرد. محاکم انقلابی اسلامی اموال

جدول ۱: منابع رشد تولید ناخالص داخلی غیرنفتی

۱۳۷۵ تا ۱۳۶۵	۱۳۶۵ تا ۱۳۵۵	۱۳۵۵ تا ۱۳۴۵	
۹/۳	۷/۰	۲/۱۳	میانگین نرخ رشد سالانه
			منابع:
۰/۳	-۹/۲	۶/۵	بهره‌وری عامل کل
۱/۲	۲/۱	۱/۲	اشتغال (نیروی کار)
۷/۰	۶/۰	۵/۰	سرمایه انسانی
۹/۰	۸/۱	۰/۵	موجودی سرمایه فیزیکی

این تغییرات مهم برای عده‌ای فرصت‌ها و موقعیت‌های سیاسی و اقتصادی - اجتماعی تازه پدید آورد و فرصت‌ها و موقعیت‌های

ابتدا، در قسمت بعد، مفهومی را که از طبقه در ذهن داریم روشن می‌سازیم. روش ما در کمی‌کردن منابع برآمدن و سقوط

اختلاف طبقاتی نیروی کار

محاسبة تغيير اندازة طبقات: روش تفكيك

دوره اول: درون‌تابی ساختاری: افول طبقه کارگر و برآمدن خرده‌بورژوازی و کارمندان دولتی

۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		۱۳۵۵		
درصد	کل (هزار نفر)	درصد	کل (هزار نفر)	درصد	کل (هزار نفر)	درصد	کل (هزار نفر)	
۵/۷	۱۵۳۰	۶/۳	۵۲۸	۳.۱	۳۴۱	۱/۲	۱۸۲	سرمایه‌داران
۳/۱۷	۲۶۵	۱/۱۴	۷۵	۵/۶	۲۲	۸/۱۲	۲۳	- مدرن
۷/۸۲	۱۲۶۶	۹/۸۵	۴۵۳	۵/۹۳	۳۱۹	۲/۸۷	۱۵۹	- سنتی
۳/۱۲	۲۵۱۴	۲/۱۰	۱۴۹۳	۰/۷	۷۷۴	۴/۵	۴۷۷	طبقه متوسط
۳/۳۰	۷۶۲	۶/۱۴	۲۱۹	۳/۸	۶۴	۳/۲۱	۱۰۲	- کارکنان بخش خصوصی
۷/۶۹	۱۷۵۲	۴/۸۵	۱۲۷۴	۷/۹۱	۷۱۰	۷/۷۸	۳۷۶	- کارکنان دولت: اقتصادی و اجتماعی
۰/۳۶	۷۳۶۶	۷/۳۵	۵۱۹۹	۹/۳۹	۴۳۹۰	۹/۳۱	۲۸۱۰	خرده‌بورژوازی
۵/۴	۳۳۰	۲/۳	۱۶۴	۱/۱	۴۸	۲/۱	۳۴	- مدرن
۵/۹۵	۷۰۳۶	۸/۹۶	۵۰۳۵	۹/۸۹	۴۳۴۳	۸/۹۸	۲۷۷۶	- سنتی
۳/۳	۶۸۳	۵/۵	۷۹۷	۴/۴	۴۸۴	۶/۱۱	۱۰۲۱	کارکنان خانوادگی بدون مزد

۴/۳۰	۶۲۱۵	۷/۳۰	۴۴۷۴	۶/۲۴	۲۷۰۲	۲/۴۰	۳۵۳۵	طبقه کارگر
								- کارکنان بخش خصوصی
۰/۷۶	۴۷۲۳	۵/۶۹	۳۱۰۹	۰/۶۷	۱۸۱۰	۰/۸۴	۲۹۷۰	
۰/۲۴	۱۴۹۳	۵/۳۰	۱۳۶۶	۰/۳۳	۸۹۲	۰/۱۶	۵۶۵	- کارکنان دولت: اقتصادی و اجتماعی
۷/۸	۱۷۸۰	۱/۱۱	۱۶۱۸	۸/۱۶	۱۸۵۱	۳/۸	۷۳۲	کارگزاران سیاسی
								- اعضای عادی (دون‌پایگان)
۳/۷۵	۱۳۴۱	۹/۸۴	۱۳۷۴	۰/۸۹	۱۶۴۷	۹/۹۱	۶۷۳	
۸/۳۸	۶۹۰	۸/۵۴	۸۸۷	۷/۶۴	۱۱۹۷	۷/۵۲	۳۸۶	- نیروهای نظامی و شبه‌نظامی*
۹/۱	۳۷۸	۲/۳	۴۶۳	۲/۴	۴۵۸	۵/۰	۴۱	نامشخص
۰/۱۰۰	۲۰۴۷۶	۰/۱۰۰	۱۴۵۷۲	۰/۱۰۰	۱۱۰۰۲	۰/۱۰۰	۸۷۹۹	کل
								کل کارکنان دولت در همه رده‌ها
۵/۲۴	۵۰۲۵	۲/۲۹	۴۲۵۸	۴/۳۱	۳۴۵۳	۰/۱۹	۱۶۷۳	
								شاخص‌های تمرکز
								- طبقه کارگر (بخش خصوصی)
	۱/۳		۹/۵		۳/۵		۳/۱۶	نسبت کارکنان به هر سرمایه‌دار
	۵۰/۰		۴۱/۰		۱۹/۰		۵۶/۰	- طبقه متوسط (مدیران و کارکنان فنی) نسبت به هر سرمایه‌دار

منبع: محاسبه شده بر مبنای آمارهای سرشماری‌های نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

جدول ۲: تفکیک طبقات، ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵

۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		۱۳۵۵		
اثر طبقه	اثر اشتغال	اثر طبقه	اثر اشتغال	اثر طبقه	اثر اشتغال	اثر طبقه	اثر اشتغال	
۲/۱۱۰۶	۲۴۲/۰	۲/۷۸۹	۸/۲۱۳	۵/۷۵	۸/۱۱۰	۳/۱۱۱	۶/۴۵	سرمایه‌داران
۵/۲۱۰	۹/۳۰	۰/۱۶۰	۲/۳۰	۰/۴۵	۲/۷	-۸/۶	۸/۵	- مدرن
۹/۸۹۵	۹/۲۱۰	۲/۶۲۹	۵/۱۸۳	۴/۳۰	۵/۱۰۳	۳/۱۲۰	۸/۳۹	- سنتی
۴/۱۴۰۳	۵/۶۳۳	۸/۴۱۶	۹/۶۰۴	۱/۴۷۶	۲/۲۵۱	۴/۱۷۷	۵/۱۱۹	طبقه متوسط
۴/۵۲۵	۰/۱۳۵	۸/۴۵۴	۶/۸۸	۶/۱۳۳	۸/۲۰	-۹/۶۲	۴/۲۵	- کارکنان بخش خصوصی
۰/۸۷۸	۶/۴۹۸	-۰/۳۸	۳/۵۱۶	۵/۳۳۳	۴/۲۳۰	۲۴۰/۳	۰/۹۴	کارکنان دولت: اقتصادی و اجتماعی

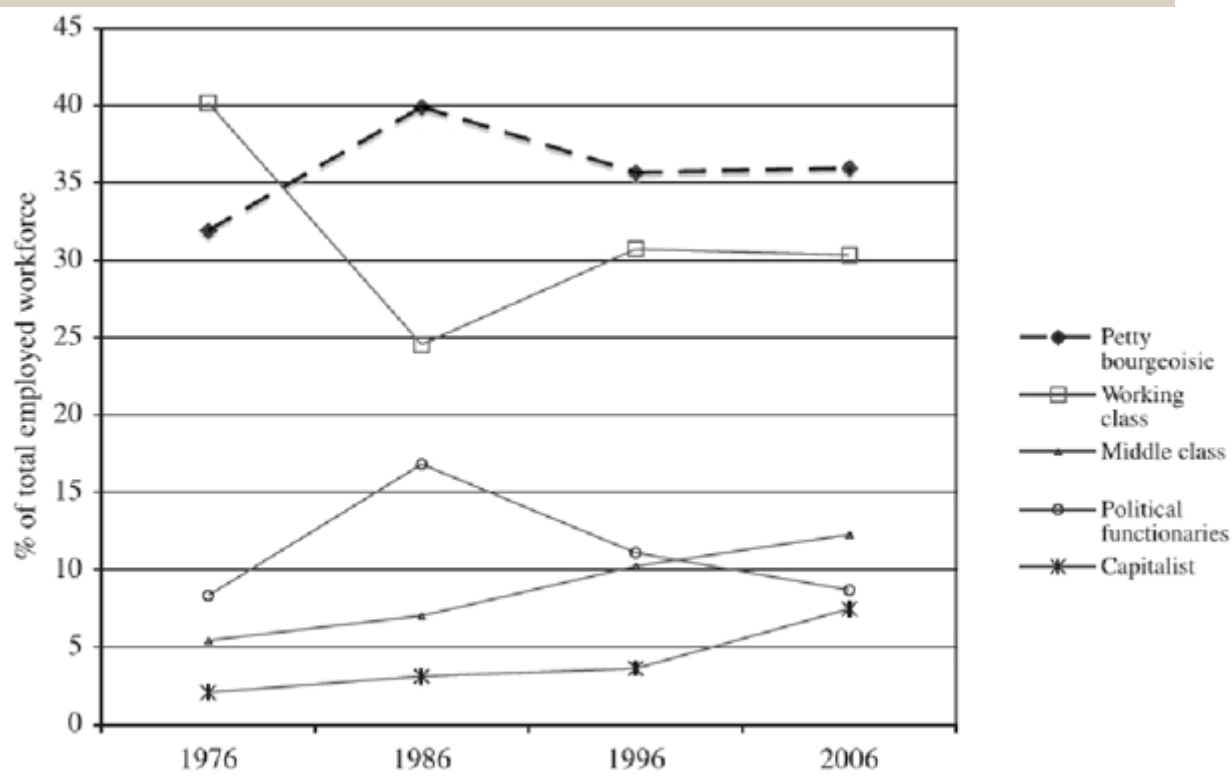
۵/۸۲۶	۲/۳۷۹۲	۶۰/۲	۸/۲۱۰۶	-۲/۶۱۶	۷/۱۴۲۴	۰/۸۷۷	۳/۷۰۳	خرده‌بورژوازی
۲۵۰/۹	۱/۴۵	۵/۹۹	۵/۶۶	۰/۱۰۱	۴/۱۵	۱/۵	۵/۸	- مدرن
۶/۵۷۵	۱/۳۶۸۴	-۴/۳۹	۳/۲۰۴۰	-۲/۷۱۷	۳/۱۴۰۹	۹/۸۷۱	۸/۶۹۴	- سنتی
								کارکنان خانوادگی
-۵/۱۶۹۳	۳/۱۳۵۵	-۱/۴۳۷	۰/۳۲۳	۱/۱۵۶	۱/۱۵۷	-۹/۷۹۲	۶/۲۵۵	بدون مزد
-۷/۲۰۱۱	۶/۴۶۹۱	-۳/۷۲	۲/۱۸۱۳	۳/۸۹۵	۹/۸۷۶	-۹/۱۷۱۷	۸/۸۸۴	طبقه کارگر
								- کارکنان بخش خصوصی
-۱/۲۱۸۹	۵/۳۹۴۱	۳/۳۵۴	۷/۱۲۵۹	۸/۷۱۰	۵/۵۸۷	-۲/۱۹۰۳	۳/۷۴۳	
۴/۱۷۷	۰/۷۵۰	-۷/۴۲۶	۵/۵۵۳	۵/۱۸۴	۴/۲۸۹	۳/۱۸۵	۴/۱۴۱	- کارکنان دولت: اقتصادی و اجتماعی
۲/۷۶	۶/۹۷۱	-۹/۴۹۳	۷/۶۵۵	-۱/۸۳۴	۸/۶۰۰	۰/۹۳۶	۲/۱۸۳	کارگزاران سیاسی
								- اعضای عادی (دون‌پایگان) - نیروهای نظامی و شبه‌نظامی*
-۳/۲۲۴	۶/۸۹۲	-۳/۵۸۹	۶/۵۵۶	-۵/۸۰۸	۶/۵۳۴	۵/۸۰۶	۳/۱۸۶	
-۶/۲۰۷	۰/۵۱۲	-۵/۵۵۶	۵/۳۹۵	-۴/۶۹۸	۵/۳۸۸	۷/۷۱۴	۵/۹۶	
۷/۲۹۲	۹/۵۳	-۰/۲۶۳	۵/۱۸۷	-۸/۱۴۳	۶/۱۴۸	۱/۴۰۷	۲/۱۰	نامشخص
۰/۰	۹/۱۱۶۷۶	۰/۰	۸/۵۹۰۴	۰/۰	۱/۳۵۷۰	۰/۰	۱/۲۲۰۲	کل

منبع: محاسبه شده بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

کاهش تعداد مطلق و نسبی طبقه کارگر شاغل در همه مشاغل اصلی بخش خصوصی، به‌ویژه در تولید صنعتی و کشاورزی،

دوره دوم: برون‌تابی؛ افول خرده‌بورژوازی و بازگشت طبقه کارگر

قتی آرایش طبقات را میان سال‌های ۱۳۵۵ و ۱۳۸۵ با هم مقایسه کنیم (جدول ۲ و شکل ۱)، ملاحظه می‌کنیم که سهم

بازآرایی طبقاتی در آینه بخش‌های مختلف اقتصادی

جدول ۴: بازآرایی طبقاتی در بخش‌های اقتصادی: تفکیک تغییرات، سالیان ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵

خدمات	ساختمان	صنعت	کشاورزی	جمع کل	
					سرمایه‌داران
۴/۱۱۶	۵/۶۴	۱/۷۶	۲/۸۸	۳/۳۴۵	تغییر کل
۷/۱۱۶	۳/۷	۶/۲۷	۴/۴	۵/۱۱۹	اثر اشتغال
-۳/۰	۲/۵۷	۶/۴۸	۸/۸۳	۷/۲۲۵	اثر طبقه
۰/۰	۸/۷	۸/۱	۲/۱۹	۹/۱	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال
					خرده‌پورژوازی
۶/۱۱۹۸	۸/۳۷۰	۴/۳۴۳	۹/۴۷۵	۸/۲۳۸۸	تغییر کل
۶/۱۰۵۱	۵/۳۸	۴/۱۶۹	۳/۲۰۸	۶/۱۸۴۳	اثر اشتغال
۰/۱۴۷	۴/۳۳۲	۰/۱۷۴	۶/۲۶۷	۲/۵۴۵	اثر طبقه
۱/۰	۶/۸	۰/۱	۳/۱	۳/۰	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال
					کارگران خانوادگی بی‌مزد
۸/۴۰	۷/۲	-۰/۱۶۹	-۶/۹۸	-۲۲۴/۰	تغییر کل
۴/۲۷	۷/۱	۳/۲۲۵	۷/۷۱	۹/۶۶۹	اثر اشتغال
۳/۱۳	۰/۱	-۳/۳۹۴	-۴/۱۷۰	-۰/۸۹۴	اثر طبقه
۵/۰	۶/۰	-۸/۱	-۴/۲	-۳/۱	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال
					کارمندان بخش خصوصی
۸/۳۶۲	-۸/۸۲	۵/۱۸۰	-۳/۲۰۵	۳/۲۵۵	تغییر کل
۹/۹۱۷	۹/۴۰۹	۴/۲۳۰	۱/۷۶	۲/۲۰۱۵	اثر اشتغال
-۰/۵۵۵	-۷/۴۹۲	-۹/۲۴۹	-۵/۲۸۱	-۰/۱۷۶۰	اثر طبقه
-۶/۰	-۲/۱	-۶/۰	۷/۳	-۹/۰	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال
					کارمندان دولت*
۵/۱۲۰۷	-۸/۸۲	۵/۱۸۰	۲/۱۸	۹/۲۵۸۴	تغییر کل
۵/۹۴۸	۹/۴۰۹	۴/۴۳۰	۷/۴	۶/۱۰۹۷	اثر اشتغال
۰/۲۵۹	-۷/۴۹۲	-۹/۲۴۹	۵/۱۳	۳/۱۴۸۷	اثر طبقه
۳/۰	-۲/۱	-۶/۰	۹/۲	۴/۱	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال
					نامشخص
۴/۱۹۱	۳/۵۴	۵/۸۹	۸/۸۶	۱/۴۲۲	تغییر کل
۴/۵۵	۳/۰	۳/۱	۱/۰	۷/۲۶	اثر اشتغال

۰/۱۳۶	۰/۵۴	۲/۸۸	۷/۸۶	۴/۳۹۵	اثر طبقه
۵/۲	۱/۱۹۷	۰/۶۶	۱/۸۱۳	۸/۱۴	نسبت اثر طبقه به اثر اشتغال

.منبع: محاسبه شده بر اساس آمار نفوس و مسکن سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵. تذکر: اطلاعات مربوط به ۱۳۸۵ در دسترس نبود

ساختار طبقاتی موجود

خرده‌بورژوازی

سرمایه‌داران

طبقة متوسط

یادداشت‌ها

:مشخصات اصلی مقاله حاضر به قرار ذیل است ×

